

Vida de idatana

Preu: 25 cèntims

Aigua Mineral Natural Bicarbonatado - Clorurado - Sòdica

La millor per a la taula

Vichy Prats

de l'antig i acreditat **BALNEARI PRATS**

Caldes de Malavella (Girona)

Similar al Vichy Francès i exactament idèntica al

Vichy Català

Premiada a l'Exposició de Barcelona 1888 : Declarada d'Utilitat Pública
Radiactiva : Perfectament higiènica : Molt pura : Prototip de les aigües alcalino-termals

Reconegut el **VICHY PRATS** per varies eminències mèdiques, com dels millors manantials de Caldes de Malavella per ses grans qualitats curatives i preventives en totes les afeccions de l'Estómac, Budells, Melsa, Fetge, Dispèpsies i Diabetes, és al mateix temps una immillorable i riquíssima aigua de taula dotada d'un gran poder digestiu que la fan insubstituïble per a tots els qui, amants de la seva salut i de les bones digestions, l'usen com a tal, doncs en res ha d'envejar a les millors de l'estranger, tenint sobre aquestes l'avantatge d'ésser més econòmica per trobar-se situat el manantial dintre de la nostra Península.

Demani's a les farmàcies i cases venedores d'aigües minerals

DIPOSIT A LLEIDA I SA PROVINCIA :

Drogueria Enric Senpau, i Momotombo, Estereria, 9, Telf. 176

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ

ACADÈMIA, 17

TELÈFON 472

APARTAT 5

Vida Lleidatana

Revista quinzenal il·lustrada

ABONAMENT

Català: 1'35 ptes. trimestre

Fara: 3'00 ptes. semestre

Pagament a la berrata

Els treballs es publiquen sota la responsabilitat de llurs autors: No es retornen els originals ni s'entaula correspondència sobre els mateixos

Sumari

Terc

Calma d'estiu. — Lleida i les torbacions d'Aragó: (Un episodi de la decadència), ELIES SERVA I RAFOLS. — Qui no dubtes!..., RAMON MORA. — Prat de la Riba. — Poesies catalanes d'autors desconeguts: Cant de la Sibila i Cançó d'enamorats. — Cops de ploma: Les estidores del carrer, WALDIR DE MARIALS. — L'Orfeó «Aroma Vallense», K4. — Farga endins de l'esperit..., FERRÍ PALAU I CASELLES. — El meu fillot, ANTONI VIRGILI. — Els llibres, S. — Secció filològica, JOHNSON. — Refraner, J. ANVELL. — Crònica esportiva. — Nòtules.

Gravat

Dibuix de la coberta, R. CORTIJO. — Apunt de l'Orfeó «Aroma Vallense», PARDINYES de Miguel. — Ermita de Salgà. — Recozada silenciosa, Fot. Canals.

Calma d'estiu

Som de ple entrats en el mes de la calma i quan hom més frueix en poder posar un parèntesi en el tarannà habitual de la seva vida, deixant com oblidades aquelles activitats que requereixen sa atenció i esforç. Per ço, ara més que en altres temps, és plaent d'ajagar-se, boi i emperesit i mig endormiscat, sota uns pins de copa esclarissada que permetin entrellucar entre el verd intens que els corona, clapes blavoses d'un cel tan blau i brillant com ho és el nostre.

I si hom se situa en suau pendic i amb el pit, terra endins, nostres sentits copsaran tot d'un plegat una gran extensió de terreny lleugerament desdibuixat, amb suavitat corprenedora, i com a marc unes alteroses muntanyes que per no torbar la quietud que sembla arreu campar-hi, es mostren vagament pudoroses en amagar els grossos penyalors i relleus que les formen ajudant-hi no poc l'estar exhornades d'una blavor aquietadora.

I en mig de tanta calma i en la que talment sembla com sospesa la pròpia vida, el suau ventijol o el discretíssim refilar d'un ocell que passa ens fan pensar que tota aquella terra amb sos múltiples colors i in comptables bel·leses, és una mar de vida que no per semblar silenciosa deixa d'ésser activa, i en la que tot, tot enterament anirà donant els fruits sucosos i madurs que una gestació passada havia creut pacientament i constantment, i a desgrat d'haver-nos semblat, en un moment de nostra vida, que tot quant ens voltava era quietisme i endormiscament.

LLEIDA I LES TORBACIONS D'ARAGÓ

(UN EPISODI DE LA DECADÈNCIA)

Amb motiu de la iniciativa d'una entitat oficial de caràcter bastant històric, ara resulta d'una certa actualitat la figura del rei Felip I. No és pas que per la meua banda m'inspiri cap simpatia aquest tipus de despotat obstinat i inintel·ligent; però no cal tampoc negar que és una figura en molts conceptes interessant.

Un dels episodis de la política de Felip II que té per a nosaltres un màxim interès, és la seva actitud davant les torbacions d'Aragó, provocades per la fugida del fanós Antonio Pérez. De la repercussió ben minsa que tingueren aquests esdeveniments a Lleida, vaig a parlar mitjançant les breus notícies que n'he trobat a l'Arxiu de la Paheria de la dita ciutat (1).

El 24 de setembre del 1591 esclatà a Saragossa el gros tumult que posà la ciutat de moment en mans dels amotinats i donà a Antonio Pérez l'ocasió de fer-se definitivament escàpol. Aquests fets foren els que decidiren Felip II a fer entrar a Aragó un exèrcit castellà, comanat per Alonso de Vargas. La Diputació i el Justicia, com a guardadors dels furs del Reialme, declaren contra l'entrada de les tropes estrangeres sense llur consentiment, i tractaren d'organitzar una resistència armada, aixecant el país contra la invasió. Es pot dir que només Saragossa respongué a la crida i formà un exèrcit reduït que, sortit a l'encontre dels castellans, es disolgué ridículament en arribar a llurs envistes. El dia 12 de novembre Alonso de Vargas entrava a Saragossa sense combatre.

L'intent frustrat de resistència dels Diputats d'Aragó no es limità a una crida a les ciutats del Reialme, sinó que s'estengué a les principals de l'antiga Corona d'Aragó, que, de fet, perdut el lligam reial que la mantenien, ja havia deixat d'existir.

Certament, ben tard organitzà la resistència la Diputació aragonesa, si hem de

jutjar per la data en la qual arribà a Lleida la seva petició d'auxili. En el Consell general de 7 de novembre d'aquell any 1591, diuen els Pahers que «despus ayr reberen una carta dels deputats de aragó ab la qual los scrivien que perquant sa Magestat venie ab gran exercit contra Saragossa y que segons los fueros del regne de aragó eren obligats resistirli y que perçó que aquesta ciutat los valgués de gent y armes offerint-se pagar-los son sou axi com esta ciutat volra». El dia 5 arribà, doncs, a Lleida la petició de socors, que sortiria de Saragossa el dia 2 ó 3. Poc temps era per a deturar un exèrcit que el 12 ja era a la capital.

Els Pahers de Lleida, que eren allavors Hierònim Valls, Joan Lluís Ciurana, Josep Ortiga i Joan Cases, obraren amb prudència lleial: «La qual carta rebuda, perque sobre dites coses se fes acertada provisió, manaren los senyors pahers. congregar persones ancianes y savies» pera que aconsellassen lo que millor pareixeria al servey de Nostre Senyor Déu, de sa Magestat y be de la terra, les quals aconsellaren ques estigués a la mira fins a tant se ves (se veié) barcelona y altres ciutats lo que farien, les quals se creye que enviarien embaixadors asa Magestat suplicant lo tractes ab la benignitat que acostume (!) aquestes coses de aragó».

Homes amb responsabilitats feixugues, no podien prendre altra actitud. Tot i simpatitzar moralment amb els aragonesos, no podien fer altra cosa que tractar de fer conèixer al rei aquest sentiment i per altra banda mantenir estretament el lligam nacional amb les altres ciutats catalanes i singularment amb la capital, única garantia d'eficàcia. Probablement aquests Consellers prudents no coneixien l'extrema imminència del perill que amenaçava els aragonesos, ni l'abstenció de les ciutats d'Aragó, fora de Saragossa; però això encara hauria reforçat llur posició. Els qui han blasmat Catalunya per la seva manca d'ajut a Aragó en aquella ocasió, oblidem massa que si alguna o algunes ciutats

(1) Arxiu municipal de Lleida, Consells generals 1590-91, f. 219 v.: Aragó contra lo Rey N. S.

catalanes i fins la Generalitat mateixa haguessin volgut intervenir, no haurien aconseguit res més sinó fer un paper ridícul, davant l'actitud d'Aragó mateix, que demostrà una absoluta manca de direcció, tant en provocar la lluita contra el rei com en no saber-la mantenir després.

Però els Pahers de Lleida no en tingueren prou amb el consell de les persones ancianes i sàvies, i per allunyar més d'ells tota responsabilitat moral o material, acudiren al Consell general, que donà una trista nota de servilitat que s'hauria pogut estalviar i que fou estalviada a Barcelona, en aquest mateix cas: «Empero per ésser negoci de la qualitat e importancia que es, los ha paregut congregar lo dit consell y donarlin raho, pera que en dit particular fassa la provissió que conve». Per això el dia 7 de novembre «per dació de albarans en la forma acostumada e a veu de antoni llobet, trompeta e corredor public i jurat de la dita ciutat, s'nant de part de vespre e demati ab sa trompeta e a so de la campana de las hores nomenata silvestra, posada en la summitat del campanar de la Seu, en la Sala superior de la casa de la paheria, manaren congregar lo Magnífich consell general de dita ciutat», al qual concorregueren 7 consellers de Ma major, 11 de Ma mitjana i 16 de Ma menor.

La deliberació no fou, em sembla, gaire magnífica: «oyda la dita carta dels diputats de aragó e hagut en dit consell molt llarc tractat y colloqui, acorda y delibera lo dit magnífich consell general Que per ésser estes coses de la qualitat (que) son, les quals necessiten de special auxili divinal, se recorregue primerament a nostre Senyor» preguntant per això al Capítol de la Seu que faci totseguit bones rogatives a la Catedral, a les parròquies i als monestirs; i segonament «perquant lo que los aragonesos demanen es molt contra lley divina y humana y contra la fidelitat que aquesta ciutat ha sempre professada y professe a son Rey y señor: Que per ninguna obra se fassa oferta als diputats de Aragó, ni aquest negoci se consulte ab barcelona ni altres pobles, ans be, puix se veu lo interés de la Magestat y la honra de N. S. Déu, que se scriga a sa Magestat notificant-li lo que per assi passe y se enten dels

aragonesos, offerintli en esta ocasió, *Contra los aragonesos servir-lo*, y en tota altra cosa de son real servey» (1).

De Barcelona sortí, en canvi, l'ambaixada que s'acordà trametre al Rei en súplica de clemència per a Aragó. Felip II no la rebé. El 20 de desembre moria Joan de Lanura, Justícia d'Aragó, i les execucions seguiren per l'octubre del 1592, com ens diu aquella lletra de la casa Fugger. Així expiaven cruelment els guiadors del reialme aragonès el pecat de deixar-se menar pels esdeveniments i per les rauxes d'entusiasme popular, en lloc de conduir-los i endegar-los segons un propòsit polític, encertat o equivocac.

ELIES SERRA I RÀFOLS.

(1) L'Arxiu de la Paheria no ens ha guardat aquesta delació al Rei, ni tampoc la lletra dels Diputats d'Aragó.

(De la «Revista de Catalunya»).

*Si hom aconsegueix emparar-se de
l'arma del ridícul, la victòria no és
pas molt temps incerta.*

GOETHE.

QUI NO DUBTÉS!...

*Jo sento al pit com una flama encesa.
Prou seria apagar-la mon intent;
treure's del cor el foc d'un sentiment,
és per un home costaruda empresa.
Quan és clà el forn, em plan, tancant mos ulls,
d'ella evocar sa lluminosa imatge:
així em sembla que en mon pelegrinatge
em guia, apartant-me dels esculls.
Mon cos reposa, en arribar la nit,
mon cos reposa, mes no així l'esprít
qui cerca encara l'ésser ideal.
La flama que Amor en mon cor encen
vull cpagà i no puc, o quin tarment!...
Cremí o s'apagui, quin és major mal?*

RAMON MORA.

Prat de la Riba

Nou anys que plana damunt Catalunya la tristesa d'haver-lo perdut.

Fou precisament el dia 1 d'agost, en la humilíssima cambra de la llar pairal, la mateixa que en 29 de novembre de 1870 el veié nèixer, on aclucava els ulls terals per a obrir-los a l'Eternitat. I el traspàs el feu tenint al seu redós els diputats, els més alts prestigis de la intel·lectualitat nostrada, i tot el poble que amb exemplar ciutadania i fort neguit, seguien febroscs la marxa d'aquella vida tan preuada, com si el sofriment col·lectiu hagués fet en aquells que el motivaren, més sofridors i benèvols en el desenllaç.

De no ésser la mort sempre justa, hom hauria gosat a pensar que la desaparició d'En Prat de la Riba fou prematura, tals eren els moments que s'atravessaven, i tal la dolorosa punyida que reberen tots els catalans en saber la trista nova de la mort d'aquell alt President i que manifestaren en múltiples formes, puix la dolor fou tan viva, que en tot acte individual i col·lectiu, s'hi traspuava visiblement.

Home d'acció i d'unes dots governamentals incomparables, fou un treballador incansable; amb tot, però, no deixà d'ofrenar als seus, un llevat doctrinari l'abast del qual sols està donat de judicar amb tot son valor a generacions venidores; doctrinarisme que ell portava amatent, constantment i silenciosa a les més vives realitzacions, que el convertia en tot moment en un savi constructor, en un seny ordenador que sens necessitat de fer conèixer l'obra, a tots la feia sentir per un igual.

L'Història de Catalunya té noms gloriosos que per sempre més la dignificaran; alguns d'ells es vinculen en moments de formació, altres representen el període d'esplendor que dels seus sitials alenaren, voregen uns altres èpoques decadents i diverses; al costat de tots ells, després dels altíssims records dels Comtes de Barcelona, dels reis de la Corona d'Aragó, caldrà posar el del President de la Mancomunitat, Prat de la Riba, pel qual tota la terra pairal és el monument immarcessible que el perpetua, i cada un de sos fills un tribut de reconeixement i de pietosíssima recordança.

Home de virtuts excepcionals i d'un optimisme cristià, pogué crear fins mostrant-se desconegut de molts, que sens esforç, i com satisfacció espiritual, s'haurien esplaïat coneixent-lo, i defugint sempre les mirades de simpatia i entusiastes salutacions que arreu havia rebut. Es complavia de passar ignorat, tal volta perquè la simpatia dels seus no l'haguessin distret de judicar més severament les seves actuacions, tal volta per a fruit aquella íntima satisfacció que dona sempre el fer molt de bé sense que el beneficiat es dongui compte de qui li proporciona, i l'espiritual alegria al pensar que del seu treball n'era beneficiat tot un poble.

Per ço, i per l'obra feconda amb que plasmà ses concepcions, l'home qui en vida passava inconegut, al morir rebia honors tan excepcionals com espontanis, i acompanyant les mortals despulles hi anaven compactes multituds, i per ço també pogué dir-se d'ell amb incomparable justesa, al recordar la data de la seva mort que:

EL DIA 1 D'AGOST DE 1917

EN SA CASA PAIRAL, MORÍ SANTAMENT

DONANT A DÉU LA SEVA ÀNIMA

I A SON POBLE UNA HERÈNCIA IMMORTAL.

POESIES CATALANES D'AUTORS ANONIMS

Amb la reproducció de belles creacions d'autors de nostres dies, VIDA LLEIDATANA donarà en les planes especialment dedicades a expandir ço que devé glòria de la parla nostrada, fragments d'autors ben diversos que visqueren en èpoques allunyades de les presents i que no per això han deixat d'oferir interès i en molts cops mestratge.

Alternant l'antiga producció amb la moderníssima dels literats d'ara, creiem certament fer un bon servei puix farem conèixer un aspecte de la literatura catalana que en molts cassos seria difícil son abast i que no obstant deu haver d'estudiar tot aquell qui vulgui fer quelcom que pugui restar incorporat a l'actual selecta producció.

Molt s'escriu, però és un fet que ben poc de lo escrit sia digne que altres generacions ho recordin; reproduïm amb goig fragments del gran patrimoni literari que té Catalunya per tal que una revista que sempre porta la tònica de quelcom fugisser, serveixi quan menys per a que aquell sia cada cop més conegut i estimat.

Avui al començar aquesta sèrie, donem a conèixer composicions poètiques que autors i crítics de la valua d'en Milà i Fontanals, i en Moliné i Brasés no han dubtat en incorporar entre sos treballs comentant el primer els trobadors catalans, i en el recull que feu el segon de «Les Cent millors poesies de la llengua catalana». Totes elles són d'autors desconeguts, mes, si be el temps ha volgut fer oblidadissos els noms de llurs creadors, la composició amb ses bel·leses farà eternament durador el desig de saber el nom.

CANT DE LA SIBILA

Al jorn del judici
parrà qui haurà fet sevici.

Un rei vindrà perpetuà
vestit de nostra carn mortal,
del cel vindrà tot certament
per fer del segle jutjament.

Ans que'l judici no serà
un gran senyal se mostrarà:
lo sol perdrà la resplandor
la terra tremirà de por.

Après se badarà molt fort
amostrant-se de greu conort;
mostrar-se au amb crits i trons
les infernals confusions.

Del cel gran foc devallará
com a soffre molt pudirà;
la terra cremarà amb furor,
la gent haurà molt gran terror.

Après serà un fort senyal
d'un terratrèmol general:
les pedres per mig se rompran
i les muntanyes se fondran.

Lavors ningú tindrà talent
d'or, riqueses ni argent,
esperant tots quina serà
la sentència que's darà.

De morir seran tots sos talents,
sclafir los amb totes les dents;

no hi haurà home que no plor
tot lo món serà en tristor.

Los puigs i plans seran iguals,
allí seran los bons i'ls mals,
reis, ducs, comptes i barons
que de llurs fets retran raons.

Après vindrà terriblement
lo fill de Déu omnipotent;
de morts i vius judicarà,
qui be haurà fet allà's veurà.

Los infants qui nats no seran,

dintre ses mares cridaran
i diran tots plorosament :
«ajudeu-nos, Déu omnipotent».

Mare de Déu, pregau per nos,
pus sou mare de pecadors,
que bona, sentència hajam
i paradís posehiam.

Vosaltres tots qui escoltan
devotament a Déu pregau
de cor, amb gran devoció,
que us porte a salvació.

CANÇÓ D'ENAMORATS

CANTA LO GALAN

Ulls i cor en gran debat
estan desitjant saber
qui s'enamora primer.

Los ulls diuen que l'amor
la claror los ha llevat,
lo cor diu que està clavat
amb sagetes de dolor
e los dos amb gran tristor
estant desitjant saber
qui s'enamora primer.

Los ulls de tan sols mirar
sentiren molt gran fatiga
doncs del cor no hi ha qui diga
lo que sent en ben amar
estan los dos sens dubtar
desitjosos de saber
qui s'enamora primer.

Per alcançar lo cor pena,
e los ulls moren per veure
l'hu i l'altre pensa deure
puix se veuen en cadena
si per cas tot bé ordena,

senyora voldria saber
qui s'enamora primer.

RESPON LA GALANA

Com los ulls sien lleugers
a mirar per totes parts,
dic que tostemps los primers
són ells los enamorats.

Los ulls són los que imprimeixen
la figura en la memòria,
e memòria amb pena i glòria
juntament lo cor guarneixen ;
los ulls per ser falaguers
entre'ls plaers recreats,
dic que tostemps los primers
són ells los enamorats.

Los ulls en mirar s'entenen
los cors d'aquells que bé's volen
perquè'ls ulls són los qui volen
e los cors los que comprenen,
los ulls són tan ballesters
que per ser tan assestats
dic que tostemps los primers
són ells los enamorats.

C O P S D E P L O M A

Amb aquest títol anirem publicant una sèrie d'interessants treballs del nostre col·laborador «Waldir de Marials».

Sota aquesta firma s'hi amaga el nom d'una distingida personalitat en la literatura lleidatana. Els que literàriament el coneixen, a ben segur endevinaran el seu nom si ben bé es fixen en el seu estil i riquesa de paraules. Nosaltres, per la nostra part, ens abstenim de revelar-lo per por de ferir la seva humilitat.

LES ESTISORES DEL CARRER

(GAIREBÉ DEL NATURAL)

I

II

La botiga és migrada i la més xica del carrer. En les dues berles de la porta forana hi han penjades una galleda nova, dues posaplanxes, tres escumadors i en una postada un reguitzell de pots de llauna nous i soldats novellament. En Jan és el llauner. Es vellet ja: duu el bigot escapçat com un respall, el sotabarba arrugat i la cara sequenera aborissolada de pèl blanc. Es molt toca-tardà en fer-se la rasura; però no pas en enfilat amb qualsevol veí que posi la conversa. En ço és mestre. La sua muller és ben bé dona: i de cap a peus, però molt i moltíssim més en la llengua. Li dringa en la boca com l'acer d'una somsonia. Déu no la beneí amb fillada. Per ço estan un xic tristívols alguna estona, enc que foragiten aquesta lleu tristesa amb les xerrameques que «ab ortu solis usque ad ocasum», com diuen els llatins, i que vol dir «des l'eixida fins la posta del sol», sempre i sempre tenen preses. Ell fa la sua feina a la porta gairebé de la botiga; i ella a l'ombra i sentada en una cadira baixa en la vorera, cus algom. El seu esguard senyoreja tot el carrer. Pas home ni dona pot pasar-hi que els ulls d'ella no el guaitin ben rebé. I quan ço esdevé es trenca la conversa i n'és nuada una de nova.

— Jan, goita qui passa carrer enllà.

Ell ix amb les estisores que retallen un bocí de llauna.

— On deu anar? — ella torna a dir.

El llauner no respon encara. Els seus ulls són encisats per aquell bon minyó que va carrer enllà. Aquest s'entafora en una casa, la de més rica façana del carrer.

— Bo...! — fa el llauner, fent xisclar les estisores entremig les fulles de les quals es cargola una tira de llauna com una voluta grega d'argent.

— Què... tindrem casament aviat?

— Sembla que sí.

— Pobre minyó, ja el compadesc — féu la llaunera.

I després boi baix mormolà:

— No ho saps que la Margarida és ètica?

— Pobre noi; i tan enamorat que n'és el Martí.

— Déu el faci ben bo.

Dementre deien aquestes paraules passà la matalassera. La llaunera li digué:

— Oidà, oidà, quina feinada que tindrà el teu home?

— Per què?

— Per fer matalassos, pels de cala Mar-

garida. Que no ho saps que casen la noia dins una mesada?

— Aj... no ho sabia pas.

— Però, jo no sé com no ho veu el Martí, que l'endemà de casament haurà d'anar a funeral.

— I ara...! — fèn admirada la matalassera.

— Sí, dona, sí: el metge ha dit que és ben ètica la Margarida. De dinar en poden heure, però de salut...

El llauener, que s'havia ficat foscor endins de sa botiga, sortí altra vegada enfora; i amb un martellet xic arrodonia i esvaïa uns bonys de la llaua.

La mainadera de cala Margarida baixava aleshores carrer avall. Quan passà pel davant de cal llauener, aquest li digué:

— Adeu-siau, aixerida nena.

Aquesta no tenia pas més de deu anys.

— Adeu-siau! — respongué enriolada.

— On vas, bufona, amb aquesta senalla? — li digué la llauenera.

— Fins a cal adroguer.

La nena-mainadera amb una corredissa li fou. I ben prest tornà.

— Escolta — li feu manyagoïament la llauenera.

I boi dient-li aquestes paraules, l'agafava pel cinyell i se l'acostava ben aprop. Dementre, li mig badà les tanques de la senalla i s'assabentà per peces menudes de tot ço que la bona gent de cala Margarida manaren mercar a sa minyoneta de servei.

— Oidà!... guaita, llauenera... quin xeflis que volen fer a cala Margarida. Vi blanc, ametlles torrades, pa de pessic... confitures... Escolta, aixerida, que és el sant d'algu avui...?

— Oh! no ho sé pas.

— Qui hi ha a casa?

— Ha vingut el Martí.

— Que enraonen sols amb la Margarida?

— No... no: hi ha el seu pare, la sua mare i la germana xica.

— Que parlen de casament?

— No els escolti pas. No ho sé, no...

I sens dir gairebé adeu-siau, eixí d'entre els afalacs de falsia de la llauenera i se n'anà carrer enllà. Aquesta, son home i la matalassera feren rodona boi drets a la portalada de la botiga: es caragiraren un miler de vegades carrer amunt; parlaren baix mantes de vegades, en rigueren algunes i fins rostre seriós posaren també. Però sempre, tota l'estona i aferissadament mormolaren, mormolaren i més mormolaren.

III

I ço succeïa tot l'any, tots els jorns i totes les tardes i tots els matins. Per què? Eren les estidores del carrer!

WALDIR DE MARIALS.

Manresa, juliol de 1925.

L'ORFEÓ "AROMA VALLENSE"

Aquesta entitat que acaba de visitar-nos és, avui per avui, una de tant es entitats orfeòniques que canten l'amor i la Pàtria, amb tot el fervor i entusiasme, amb aquell gai optimisme de qui com ells té'l niu en una de les contrades més amables de Catalunya: l'ubèrrim i enciser camp de Tarragona.

Ignorem en absolut l'historial de l'Orfeó Vallenc.

Es per això que no podem arriscar-nos a fer-ne un judici més consciencios.

Direm, doncs, només que allò que hem vist, allò que hem opinat en nostre interior.

Parlarem amb el màxim respecte i simpatia i sinceritat, ensems, dels elements que la componen i de llur artística actuació.

CANTAIRES: Compta amb una excel·lent corda de *soprans* de timbre un xic estrident. La de *contralts* queda més velada, encar que menys interessant que la de *soprans*. La de *tenors*

és segurament la que està en millors condicions per assolir un lloc remarcable entre les entitats similars; canten amb un braó, amb una convicció i fervor adorables. Ataquen les notes agudes amb una valentia potser a estones excessiva. En els pianíssims hi ha alguna veu engolada que desentona del conjunt. S'hi veu algún rostre amb expressió d'hipnotitzat. N'hi ha algún que, de tant a pler que refila, fa visatges poc recomanables.

La corda de *baixos* és certament la més feble, la més desnudrida. Hi ha molts moments (citem-ne un com exemple: la fonamental de l'acord de novena de dominant amb quinta alterada de la fatxendera tornada de «La Lletja») en què l'edifici sonor vocal trontolla per manca de base ferma i macisa.

MESTRE-DIRECTOR. Un direc-

tor d'Orfeo pel sol fet d'ésser-ho és mereixedor dels millors respectes i estimació. Es tan feixuga i esgotadora la seva tasca! Exigeix una tan gran dosi de paciència i constància i optimisme que, inevitablement, un Director d'Orfeo és sempre un home que's fa venerar.

Confessem que no hem arribat a comprendre el Mestre Dasca. Té una manera de produir-se plena d'afabilitat i de distinció. Té sempre un gest assenyat, reposat i baronívol alhora.

El seu aspecte, la impressió que produeix és d'una espiritual finor, d'una amable i gens afectada elegància.

Aquesta distinció i elegància i finor, en canvi, no ha sabut o no ha pogut comunicar-la al seu Orfeo que sovint deix, en aqueix sentit, molt que desitjar, especialment els homes que canten molt *estil Clavé*, dit sia amb els més alts res-

pectes que ens mereix la figura i recordança del nostre Poeta-Músic.

Elogiem al Mestre Dasca el bon encert de dirigir en trajo de carrer. Allò del frac, encara vigent en alguns Orfeons, ens resulta bon xic encarcerat i poc nostre.

Com també creiem, dit sia de pas, que les senyoretes guanyarien molt, elles i l'espectacle deixant la mantellina i lluint un airós pentinat, que en aqueix cas guanyaria també molt que

no fos una *garson* (tan higiènica com poc estètica).

REPERTORI. Un Orfeo és essencialment una obra de cultura popular. No ho és, però, exclusivament. Ens refiem de l'àgil comprensió dels nostres lectors per no tenir de desenrotllar i explicar aquestes afirmacions nostres.

Un Orfeo és cosa que va de dret al cor del poble. Per això res més indicat que els temes populars que'l poble escolta i sent com a cosa que li ha estat manvellada i dignificada. El poble torna a cantar aquelles seves melodies ara ja impossibles de separar de l'hermós canemàs d'una harmonització plena de distinció i interès.

Aquesta és la missió bàsica i fonamental d'un Orfeo.

Un Orfeo, però, no deu parar aquí. Deu evolucionar; deu enriquir sa tasca amb una gran varietat d'estils i formes i aspectes artístics.

Seria d'una greu monotonia, seria tediós conrear un mateix gènere indefinidament.

En aqueix aspecte el repertori de l'Orfeo vallenc, simptomatitzat abastament amb el programa que'ns oferí en el concert que ressenyem, es ressent d'una gran manca de varietat d'estil.

Només direm que'ns causà estranyesa no trobar-hi ni un madrigal ni una obra polifònica que contrastés amb la resta del programa i li donés un major interès. Diríem moltes altres coses sobre aqueix punt. Notem, però, que ens allarguem més del que intentàvem.

EXECUCIÓ. Sota aqueix epígraf ens dol que pugin més els retrets que les lloances.

L'Orfeo vallenc pateix d'alguns de-

Furga endins de l'esperit...

Furga endins de l'esperit
i a sobre el llom de la pena,
cerca claror d'un dalit
que tot el viure ens omplena.
I si has tastat fel d'engany
o t'ha ferit la mentida
i darrera el desengany
has vist perdre l'embranchida,
redressa't de nou. I fes
que en mig de tota escamesa,
hi hagi sempre el foc encés
de la teva juvenesa.
Juvenesa que existeix
fins amb cabells blancs i arrogues.
La vida sols es marceix
dintre d'ànimes porugues.
Has vist l'aspror del lluitar?
Has tastat la mel del viure.
Dolor vol dir inquiet bregar
i vol dir pregon somriure.
A la vora del camí
trobaràs els cors malmesos.
Mes, què hi fa, si això vol dir
gonflament d'afanys encesos
per les flames de l'anhel
que a dins teu furga tot-hora?
Sempre hi riu un tros de cel
detràs d'un núvol que plora.
Furga endins de l'esperit
i, en la vida, trena, trena,
que ja hi riurà el bell dalit
al llom de la teva pena!

FERMI PALAU I CASELLAS.

fectes que convé eviti el més ràpidament possible.

Senyalem-los sense comentaris: tendència constant a les sonoritats esclatants, als fortíssims; finals un bon xic *trucats* i amb visible tendència a *epàter*; brusques transicions, durs contrastes d'intensitat (exemple: el pas als unissons per moviments descendents en l'estrofa de *L'Emigrant*); reguladors mal finits fortíssims sobtats; moviments excessivament vius (exemples: *L'Hereu Riera* i les dues sardanes que cantaren) i *rellentits* també sobtats i amb una massa aparent intenció de donar importància a la cadència final de les obres, una massa innoçent i poc recatada tendència a provocar l'aplaudiment de l'auditori fàcil.

Estem segurs que el noble i recte criteri dels simpàtics cantaires vallencs, del Mestre Dasca especialment, sabrà veure en nostres paraules i observacions el desig i l'interès vivíssim que tenim de tornar-los a sentir aviat en millor condicions.

L'«*Aroma vallense*» (no podrien pensar en modificar aquest nom evidentment ja antiquat?) està en condicions de vèncer els defectes apuntats amb relativa facilitat. Compta amb entusiasme i amb elements molt aprofitables.

No més els cal voler-ho fer.

Pit i amunt, simpàtics cantaires dels vergers tarragonins!

El públic, sia per manca de preparació del concert, sia perquè la calor fa mirar amb certa malifiança els locals tancats, fou escàs.

Els aplaudiments (a estones abusius per part d'alguns concurrents massa propensos a desbordar-se en

llurs engrescaments) abundaren, essent moltes les obres que foren bisades.

El concert, doncs, es destrenà en mig d'un ambient de franca cordialitat i simpatia envers els braus orfeonistes i llur intel·ligent Director.

Fem vots per poguer-los aplaudir a no trigar gaire, sense titllaments ni reserves.

KM.

Il·lustració de Pardiñas de Miguel.

EL MEU FILLET

És xic, xic, com l'estol d'angelets xirois que emmarquen la figura excelsa de Madona Santa Maria. Sa caronariallera, prometedora de benaurances.

Xica també és sa boqueta fina; emperò apar gran, més que gran, en albirar quelcom que pugui empassar-s'ho gorja avall.

Quan obre sos llavis, vermells com clavell esclatat, mostra quatre dentes blanques com la neu, ennacrades i finisimes com randa de perles preuades.

Dos ulls clars i resplendents lluen al capdamunt de son nasset xic, en els quals s'hi emmirallen a l'ensem la innoçència i la picardia d'infant.

Emmarquen son caparró bell estol de rulls daurats com raig de sol.

Ses manetes joguinares tot ho volen, tot ho tafanegen, i van d'ací i d'allà cercant quelcom per jugar, per tirar-ho a terra i esbocinar-ho; i si ço últim pot lograr, aleshores la seva alegria és més plena, sa rialleta més franca i xisclaire, com gatet enjogassat que més disfruta com més mal fa.

Els peüets, petits i molsuts; però no tan menuts que a la boca no arribin, quan ses mans els hi duen per acarornar-los amb ses dentetes de nacre.

Ben tost té un any i ja prova de caminar: boi cercant apoi d'una cadira a l'altra i per la paret, va del balcó a l'eixida; ací cull un clavell, allà una poncella, més enllà arreplega un paper, i ara caic, ara m'ajec, roda moltes i moltes de vegades el pis, no oblidant-se mai de collir tot ço que troba per a tornar-ho a llençar i gaudir així la ditxa (o la molèstia) de tornar-ho a collir altra vegada.

En ses aventures d'entremaliat tot sovint troba el premi que mereix la seva gosadia amb una caiguda que li fa un trep al cap; un plor fort, estrident i dringaire acompanyat d'unes quantes llàgrimes, quatre moixaines de sa mare i... tornem-hi, que no ha estat res!, amb més braó, amb més fe, més delitós encara, curull el cor de ferm entusiasme. I tot ço, per què? Perquè, malgrat ésser manresà, circula per ses venes sang lleidatana, que vol dir forta, valenta, abrusadora, i gosada, sang enfortida com la saba del roure jovin cel colrat pels raigs ardents del sol batent que embolcalla d'or les planes verdenques de l'Urgell.

Amb ses manetes tendroies i molsudes ja sap fer el «Pon, titeta, pon...», «Cuca manetes...» i altres gentileses d'infant que omplen de joia el cor més esquerp. Santa innocència! Què en viu de feliç, i com encomana als seus pares la ditxa suprema que esmortueix i fon el record de sacrificis passats i esborra el pressentiment dels que esdevindran encara!

Quan arribo a casa, amb cara ria-

llera i posat alegroi m'espera a la porta. Jo l'agafo, l'aixeco enlaire i el beso en el front, l'abraço, l'estimo, li canto cançons, i si no me'l prenen, me'l menjo a petons.

ANTONI VIRGILI.

ELS LLIBRES

Entre la sèrie de publicacions impreses a nostra ciutat, cal esmentar amb joia l'escripta pel Rnd. Joan Fusté i Vila, qui durant llargs anys havia estat el custodi arxiver del Museu Arqueològic de la Diòcesi de Lleida.

El zel que posà en el càrrec, i l'afecte extraordinari que pel Museu sentia, feren que en tot moment aprofités qualque avinentesa per a fer-lo conèixer dels aimants de l'art i dels tècnics, i empés per tan noble desig el veiem concórrer en concursos, congressos litúrgics, etc., motivant darrerament que l'*Institut d'Estudis Catalans*, mai prou lloat, hi fixés l'atenció i premiessin la *Memòria* que mossén Fusté presentà, atorgant en sos mereixents certa quantitat al Museu.

El pamflet que comentem no és sinó la *Memòria* llorejada, presentada a l'*Institut* amb qualques aditaments. En ella, i sobriament exposada, s'hi descapdella l'evolució que ha tingut l'esmentat Museu d'ençà que el seu fundador, el Dr. D. Josep Messeguer i Costa, tingué la bella pensada d'establir-lo donant d'aquesta faisó aixopluc a mantes obres d'interès per la història i l'art i privant, ensems, fessin cap a mans estranyes que posant en elles preu, no haurien dubtat en treure de la Diòcesi.

Cal lloar l'obra meritoria del prevere Fusté, i tant més, quan allunyat d'aquells prodigis d'art que amatent cuidava, encara pensa en la necessitat de generalitzar el Museu Diocesà, que per dissort, és una joia preuadíssima per gent de fora, i mirada amb aclaparadora indiferència pels lleidatans.

S.

PAISATGES LLEIDATANS

Ermita de Salga (Artesa de Segre)

SECCIO FILOLOGICA

No us ofenguen pas quan algú us delati en vostra conversa un mot incorrecte.

Més d'una vegada hem presenciat el cas d'un que fa avinent al seu interlocutor una paraula mal usada. Al cap d'una estona, però, el diligent corrector incorre, ai las! en un mancament gramatical. Llavors, aquell, a qui ell havia, feia un moment, observat la incorrecció, es redressa virulentament i li diu: — Vós, també, val la pena esmeneu el mot X que ara mateix heu usat amb evident impropietat.

Lamentable! Són paraules dictades per un esperit de venjança idiota.

Inclús en el cas que la primera admonició fos produïda en forma poc gentil no hi hauria pas motiu per rebre-la com un greuge, com un afront i correspondre-la com a tal.

Un advertiment en matèria important mereix sempre ésser ben acullit. Es un favor.

Agraïm, doncs, quan un amic ens denunciï el mot que cal bandejar de nostra parla. I si ens veiem en el cas d'avisar-li una seva error, curem que nostres paraules, en fer-ho, sien inspirades per una profunda gratitud.

Un consell encara:

Establiu entre companys, com a

pràctica corrent i constant, la correcció mutua.

Quan us toqui el torn a vosaltres useu, en fer-ho, la màxima gentilesa, la més fina discreció, l'amabilitat més atractiva.

Ara obrim la gàbia de les pobres bestioles exòtiques o tarades que avui hem de sacrificar en ares de la puritat de nostre idioma.

Mots a evitar

Mots correctes

<i>babero</i>	BAVADEN
<i>bandido</i>	BANDOLER, MALFACTOR
<i>becuadro</i>	BECAIRE
<i>bemol</i>	BEMOLL
<i>blandir</i>	BRANDAR
<i>blandura</i>	BLANQUA, TOVOR, FLONJOR
<i>borracho, borrachera</i>	EMBRIAC EMBRIAGUESA
<i>brújula</i>	BRUXOLA
<i>barco</i>	VAIXEL·L, NAVILI
<i>bufalo</i>	BRUFOL
<i>bufido</i>	ESBUFEC, REBUF, (RENY)
<i>burlón</i>	BURLETA, MOPETA
<i>buso (mar.)</i>	BUS
<i>caldo</i>	BROU
<i>camarer</i>	CAMBRER
<i>candelero</i>	CANDELER
<i>canto</i>	CANTELL, CAIRE
<i>capricho</i>	CAPRITX, CAPRITXO, CAPRICI
<i>canturreo, ear.</i>	CANTUSSEIG, EJAR
<i>carcajada</i>	RIALLADA
<i>cariño, ños.</i>	APECTE, AMOR, APECTUÓS, MANYAC
<i>cedro</i>	CEDRE
<i>céfiro</i>	ZEFIR
<i>cetno</i>	CEPTRE
<i>cerro</i>	FUJOL, TOSSAL, TURÓ
<i>ciego</i>	CEC, ORB
<i>ceguera</i>	CEGUERSA, CEGUETAT, ORBETAT
<i>ciervo</i>	CÈRVOL
<i>cigarro</i>	CIGAR
<i>cigarrillo</i>	CIGARRETA
<i>cisne</i>	CIGNE
<i>cobro</i>	COBRAMENT, COBRANÇA
<i>cono</i>	CON
<i>cordura</i>	SENY, MESURA
<i>corro</i>	ROTILLO, RODONA
<i>croma</i>	CROM

Mots a evitar

Mots correctes

<i>cuerto</i>	ASSENYAT, PRUDENT, ENTENIMENTAT
<i>cuerno</i>	CORN
<i>cuidado</i>	CURA, MIRAMENT, COMPTE
<i>curvo, a.</i>	CORB, A.
<i>curva</i>	CORBA
<i>cabrilleig</i>	CABREIG
<i>cabessado</i>	CAPARRUT
<i>cabessada</i>	CAPCINADA
<i>colmar</i>	CURULLAR, CARAMULLAR
<i>cuartel</i>	CASERNA
<i>concha</i>	CONQUILLA, PETXINA

SECCIÓ DE CONSULTES

J. S. de T. — Podem tenir la seguretat que *gosar* no és pas la traducció ni l'equivalència del castellà *gozar*, malgrat el que diu que l'haven vist usat amb aquesta significació per escriptors que sembla saben son deure.

La significació del *gosar* català es *atrevir-se*. I així *gosadia* en català és sinònim de *atreviment*. La traducció del *gozar* castellà es *gaudir*, *fruir*, *gojar*. *Disfrutar* en català no existeix.

JOHNSON

Recolzada silenciosa

(Fot. Canals)

REFRANER

IV

Del bon vi

1. — Al bon vi, ram no li cal.
2. — Amic nou és vi novell, si és bo, no com lo vell.
3. — Vi de marina, llenya d'alzina.
4. — El bon vi, fa bon vi.
5. — Taberna que fa bon vi, ventura té prop de si.
6. — Al bon vi, cuinar-hi.
7. — Bon pa i bon vi escursen el camí.
8. — L'amic i el vi, busca'is vells; i de tocino novell.
9. — Lo bon vi, fa'l bon llatí.
10. — El bon vi no necessita ram.
11. — A les cases per estar bé, tres vells hi ha d'haver: amo vell, vi vell i tocino vell.

12. — De vi porc i amic, el millor el més antic.
13. — Vi bo, no necessita pregó.
14. — El vi, fa sagí.
15. — Oli, vi i amic; el millor el més antic.
16. — Les figues volen aigua: les peres i meló, vi falló.
17. — Lo bon vi, fa'l bon sagí.
18. — Arroç, peix i pebrot, volen vi ben fort.
19. — Vi vell, i oli novell.
20. — De vi, porc i amic, el millor el més antic.
21. — Lo ranci que és bo en el vi; en el porc no's pot sofrir.
22. — A la casa per estar bé; el pa, vi i l'oli, ho han de fer.
23. — Amic nou, és vi novell; si és bo, no com el vell.
24. — El veí que te bon vi, ventura te prop de si.
25. — El vi per oficià, aigua no portarà.

J. ANYELL.

CRONICA ESPORTIVA

LA VISITA DEL TERRASSA

Terrassa F. C., 2 : Lleida F. C., 1

El dia 25 fou jugat al camp del Lleida un partit de futbol entre el titular i l'actual primer equip del Terrassa, el qual resultà d'un interès relatiu.

El primer temps res d'extraordinari; i fins notàrem quelcom d'aburriments, acabant amb l'empat a zero.

La segona part, ja fou diferent; en ella els forasters feren un joc més ràpid i amb més energia que l'anterior, ocasionant així, que l'anivellament de

domini de la primera part es convertís lleugerament favorable als terrassencs permetent a aquests apuntar-se dos gols per mitjà de Rosalenc.

El debutant Ramiro, en un còrner centrat per Moragues aconseguí brillantment fer el gol lleidatà.

El principal interès d'aquest partit estigué, a més d'ésser l'equip visitant el Terrassa, la presentació dels nous elements que pensa el Lleida incloure a l'equip, pel vinent campionat; En Patiño i Rodríguez de procedència gallega

sense fer una actuació netament satisfactòria, es portaren com generalment fa tot debutant; no són, però, cap notabilitat. En Pont, sencillament, inútil per jugar dins del primer del Lleida i en quant a l'altre jugador, dient que va jugar bé n'hi ha prou, car la seva suficiència és prou coneguda per a que calgui jutjar-lo per lo que pogués fer en una partida.

El Terrassa, si bé no presentà el que hom creia primer equip, arreglarà tot lo milloret que té avui, i que no és despreciable, ja que, especialment a la segona part, feren una bona partida de conjunt.

L'arbitratge d'En Cruella satisfé a tots.

Aquest número ha passat per la prèvia censura.

Nòtules

Teatre dels Camps Elisis. Darrerament ha actuat en aquest teatre la companyia de sarsuela i opereta que dirigeix el primer actor Albert López i en la qual figuren el baríton senyor Fabregat, el tenor senyor Morell i la tiple senyora Racionero. Les obres posades en escena foren ben reeixides, per bé que el conjunt de la companyia no ens ha agradat pas massa.

Inauguració. El dia 21 del prop-passat juliol tingué lloc la inauguració del saló per a exposició i venda dels acreditats automòbils *Buick*. A la inauguració hi va ésser convidada la nostra revista així com la restant premsa local. Els senyors Porta (Joan) i Jové (Francesc), representants de l'esmentada marca a la nostra «província» rebieren amb l'anabilitat en ells característica als con-

currents a l'acte assenyalant curiosament tots els detalls i perfeccions de la marca que representen, quals models estaven agençats amb gust a l'estand artísticament decorat pel pintor local Antoni Xarles.

Varen ésser moltes les personalitats que desfilaren pel local del carrer del Nord, éssent obsequiades amb xampany, pastes i tabac pels senyors Jové i Porta els quals rebieren moltes felicitacions pel gust i propietat de l'exposició i fent vots per la prosperitat de la representació.

De cor desitgem als senyors Porta i Jové força èxits a Lleida i els remerciem la deferença tinguda amb la nostra revista.

— Al barri de St. Llorenç s'estan preparant grans festivals per tal de solemnitzar el seu Patró Sant Llorenç màrtir, qual diada s'escau el dia 10 del corrent agost.

Els veïns del carrer de Catalunya estan treballant de ferm en l'organització de les festes que no dubtem sabran fer-les tan agradoses com foren les de l'any passat, de grata recordança.

— El confrare vendrellenc «Mar i Muntanya» ha editat un número extraordinari amb motiu la festa major de Vendrell.

Resulta ben presentat i força discret.

— Durant la seva estada a aquesta ciutat l'Orfeó de Valls visità la nostra antiga Seu.

— La revetlla de Sant Jaume hom veié pels nostres carrers els típics fanalets que en mans de la mainada tenen un encís altament catalanesc.

El Centre Excursionista prepara i realitzarà molt aviat una excursió a Corsà i altra a la platja de Salou.

— Ha sortit d'estíueig el professor d'aquesta Escola Normal En Felip Solé juntament amb la seva família i el seu fill Lluís, bon amic nostre i col·laborador.

— L'amor a la sardana augmenta progressivament a nostra ciutat. Vegis, sinó, la gran afluència de joves que acut a les ballades que tant sovintment dóna la cobla «La Principal de Lleida» al carrer de Catalunya.

— Nostre distingit col·laborador En Fermí Palau i Caselles ha obtingut un objecte d'art als Jocs Florals de Font-Romeu (Perpinyà)